

LAUREA

AMMATTIKORKEAKOULU

Yhdessä enemmän

Terrorismin ja median suhde journalistisesta näkökulmasta

Jarkko Sorjonen

2018 Laurea

Laurea-ammattikorkeakoulu

Terrorismin ja median suhde journalistisesta näkökulmasta

Jarkko Sorjonen
Turvallisuusalan tradenomi
Opinnäytetyö
Toukokuu, 2018

Jarkko Sorjonen

Terrorismin ja median suhde journalistisesta näkökulmasta

Vuosi	2018	Sivumäärä	36

Terrorismin tavoitteisiin lukeutuu mahdollisimman laaja julkisuus tehdyille iskuille. Sitä kautta terroristit pyrkivät tuomaan esille asioita, jotka muutoin voisivat jäädä pimentoon. Apuna sanomansa levittämässä terroristit käyttävät mediaa, jonka journalistinen tehtävä on tuottaa ja levittää luotettavaa tietoa yhteiskunnasta ja sen toimintaan vaikuttavista ilmiöistä.

Tämän opinnäytetyön tavoitteena oli kasvattaa tietoisuutta ja ymmärrystä terrorismiin liittyvän uutisoinnin haasteista sekä syventää aiheen parissa työskentelevien journalistien ja median edustajien tietämystä terrorismista ja sen tavoitteista. Tarkoituksena oli selvittää terrorismin ja median suhdetta, hakea sille selitystä ja esittää kehitysehdotuksia terrorismista uutisoinnille. Opinnäytetyön tietoperustan muodostivat katsaus suomalaiseen ja kansainväliseen kirjallisuuteen terrorismin ja median suhteesta sekä aiempi tutkimus aiheesta. Tiedonkeruumenetelminä käytettiin asiantuntijahaastatteluja sekä dokumenttianalyysiä.

Johtopäätöksenä todetaan, että terrorismin ja median suhde on monella tavalla ongelmallinen, jopa symbioottinen. Journalisti, joka ei tunne terrorismin tavoitteita, voi päätyä ajamaan terroristien asiaa, kun taas tilanteesta tietoinen journalisti voi tarjota vastalääkkeen. Tulosten johtopäätöksenä median ja journalistien pitäisi tiedostaa paremmin terrorismin julkisuustavoite ja keinot, joilla siihen voi vastata. Sosiaalisen median osalta tuloksissa korostuu jokaisen toimijan vastuu päivityksistään, sillä sosiaalinen media kietoutuu valtamediaan.

Tämän opinnäytetyön konkreettisena tuotoksena syntyi pelkistetty ehdotus terrorismia koskevan uutisen, sitä käsittelevän artikkelin tai muun mediasisällön tarkistuslistaksi.

Asiasanat: Ekstrimismi, Journalismi, Media, Radikalisaatio, Terrorismi

Jarkko Sorjonen

Terrorism and the Media from a Journalistic Angle

Year	2018	Pages	36

Maximal publicity is one of the main goals of terrorism. By publicity terrorists try to bring forth their agenda, which could otherwise be unrevealed. As a tool the terrorists use the media, which has a journalistic function of producing and spreading information about the society and phenomena that influence the society.

The objective of this thesis was to increase awareness and understanding of the challenges faced when reporting on subjects related to terrorism and deepen the knowledge of media representatives and journalists about terrorism and its goals. The purpose of this work was to clarify the relationship between terrorism and the media, search for an explanation for the correlation and present suggestions of development for reporting on terrorism.

The theoretical framework explores Finnish and international literature on the relation between terrorism and the media and earlier studies on the subject. Interviews and documental analysis were used as methods of gathering further information.

The results reveal that the relation between terrorism and the media is problematic in several ways. It can even be seen symbiotic. A journalist, who is not familiar with the goals of terrorism, can end up promoting the cause of the terrorists, whereas a journalist who is aware of the situation can produce an antidote. In conclusion of, the media and journalists should be better aware of the terrorists' goal of publicity and how to answer it. The results highlight the responsibility of every active social media user, because social media intertwines with mainstream media.

The outcome of this thesis is a simplified checklist for news, articles or other media content concerning terrorism.

Keywords: Extremism, Journalism, Media, Radicalisation, Terrorism

Sisällys

1	Johdanto	6
2	Tutkimuksen tavoite ja tutkimuskysymykset	7
2.1	Tutkimuksen rajaus	7
2.2	Keskeiset käsitteet	7
3	Opinnäytetyössä käytetyt menetelmät	8
3.1	Menetelmävalinta	8
3.2	Kirjallisuuskatsaus ja haastattelu	9
3.3	Tiedon analysointimenetelmät	10
4	Tavoitteena poliittiset vaikutukset	10
4.1	Median merkitys	11
4.2	Terrorismin jaottelu	14
4.3	Viestintäteknologian kehitys	15
4.4	Hyvä journalistinen tapa	17
5	Opinnäytetyön prosessi	18
6	Haastattelujen tulokset	19
6.1	Mediajärjestelmä määrittää suhdetta	20
6.2	Turun puukotusiskun uutisointi	21
6.3	Vastuu ja terminologian käyttö	22
7	Johtopäätökset	25
7.1	Kehitysehdotukset	27
7.2	Oman työn arviointi	28
	Lähteet	30
	Kuviot	32
	Liitteet	33

1 Johdanto

Amerikkalainen terrorismin tutkija Brian M. Jenkins hahmotteli vuonna 1974 median ja terrorismin symbioosia ja vertasi terrorismia teatteriin. Hän korosti, että terrori-iskut on usein huolellisesti suunniteltuja houkuttelemaan sähköisen median ja kansainvälisen lehdistön huomion. Jenkinsin mukaan terrorismi on suunnattu katselemaan yleisöön, ei varsinaisiin uhreihin.

Tiedotusvälineet uutisoivat harva se päivä terroristisista hirmuteoista ympäri maailman. Tämän ”teatterin” yleisönä ovat kaikki, jotka uutisia seuraavat, ja nykyaikana on perin hankalaa välttää niitä kuulemasta tai näkemästä, vaikka haluaisikin. Media on pikapikaa paikalla, kun jossain rytisee, ja sen tehtävä on tuottaa luotettavaa tietoa tapahtuneesta. Samalla se välittää väkisin tietoa, joka voi heikentää yleistä turvallisuuden tunnetta ja pahimmassa tapauksessa edesauttaa terroristisen propagandan levittämistä.

Miksi terrori-iskuista sitten uutisoidaan? Median ja journalismin ydintehtäviä on kertoa yhteiskuntaan vaikuttavista asioista, myös pelottavista ja uhkaavista, mutta se pitää tehdä vastuullisesti. Journalistin ohjeiden mukaan journalisti on vastuussa ennen kaikkea lukijoilleen, kuuli-joilleen ja katselijoilleen. Heillä on oikeus saada tietää, mitä yhteiskunnassa tapahtuu. Terroristit yrittävät manipuloimalla hyödyntää tätä journalismin tehtävää.

Britannian entinen pääministeri Margaret Thatcher kuvaili vuonna 1985 julkisuutta terrorismin hapeksi ja peräänkuulutti mediaa luomaan yhteisen toimintamallin, joka estäisi kaiken terroristeja hyödyttävän tiedon julkaisemisen.

Kansainvälisesti terrorismin ympärillä pyörivä mediasirkus voi kasvaa räikeän suureksi osin siksi, että viestintäteknologian kehitys mahdollistaa suorat lähetykset ja ankan uutiskilpailun, mutta myös uutistoimitusten kustannuspaineiden vuoksi. Terroristit toimivat nykyisin myös internetissä ja sosiaalisessa mediassa, mikä tuo uusia haasteita terrorismin käsittelyyn mediassa. Uutismedialle terroristisen tapahtuman reaaliaikainen uutisseuranta tuottaa paitsi jatkuvasti päivittyvää tietoa tilanteen etenemisestä myös jatkuvan riskin väärän tiedon levittämiseen.

2 Tutkimuksen tavoite ja tutkimuskysymykset

Tämän opinnäytetyön tavoitteena on syventää terrorismiin liittyvien aiheiden parissa työskentelevien journalistien ja median edustajien tietämystä aiheesta ja sitä kautta kehittää työn laatua sekä osaamista. Työn laadulla tarkoitetaan tässä uutisointia, joka palvelee yleisön etua mahdollisimman hyvin. Tavoitteena on myös kasvattaa tietoisuutta ja ymmärrystä terrorismiin liittyvän uutisoinnin haasteista.

Työn tarkoitus on selvittää terrorismin ja median suhdetta ilmiönä, hakea sille selitystä, tunnistaa todennäköisiä syy-seurausketjuja ja esittää kehitysehdotuksia terrorismista uutisoinnille. Tutkimuksessa perehdytään suomalaiseen ja kansainväliseen kirjallisuuteen sekä sähköisiin lähteisiin terrorismin ja median suhteesta, haastatellaan suomalaisia asiantuntijoita ja etsitään kehityskohteita. Keskeiset tutkimuskysymykset ovat:

1. Mitä median pitäisi tietää terrorismista ja sen tavoitteista?
2. Millaisia haasteita terrorismista uutisointiin liittyy?
3. Mitä terrorismista uutisointiin liittyville haasteille voi tehdä?

2.1 Tutkimuksen rajaus

Tutkimuskohdetta tarkastellaan pääasiassa median sisällä ja asiantuntijoiden kautta. Työhön ei kuulu lukija-, kuuntelija- eikä katsojakyselyä. Sosiaalisen median roolia käsitellään vain kirjallisuuslähteiden ja haastattelujen kautta, siihen ei syvennytä terroristijärjestöjen internet-sivuja tai sosiaalisen median kanavia tutkimalla. Opinnäytetyöllä ei ole toimeksiantajaa, sillä tutkimuksen tekijä haluaa pysyä mahdollisimman riippumattomana ja objektiivisena eikä sitoutua yhden ja tietyn organisaation käytäntöihin, asenteisiin, arvoihin ja tavoitteisiin.

2.2 Keskeiset käsitteet

Journalismi on osa joukkotiedotusta, ajankohtaisten fakta- eli tosiasiapohjaisten sanomien tuottamista eli niiden suunnittelua, valintaa, hankintaa ja muotoilua, sekä toisaalta itse nuo sanomat. Journalismi myös edellyttää teknistä joukkotiedotusvälinettä kuten sanoma- tai aikakauslehteä, radiota tai televisiota eri variantteineen. (Hemanus 1990, 14.)

Medialla tarkoitetaan joukkoviestintää tai joukkoviestimiä kollektiivisena ilmiönä. Media tuottaa informaatiota, fantasiaa, unelmia ja mielihyvää viihtein keinoin ja on yksi keskeisistä yhteisöllisyyden kokemuksen paikosta. Journalistinen toiminta tuo medioihin voimakkaan luovan panoksen. (Kuutti 2006, 129.)

Radikalismi on äärisuunta, joka tavoittelee läpikotaista uudistusta tai muutosta, joka on valankumoushenkinen (Nurmi, Rekiaro & Rekiaro 1999, 201). Radikalismin ideologia on haastaa

vallitsevat normit ja toimintatavat, mutta itsessään se ei johda väkivaltaan (European Comissions expert group on violent radicalisation 2008, 5). Radikalisoituminen viittaa prosessiin, jonka aikana henkilö omaksuu valtavirtayhteiskunnan vastaisia näkemyksiä, torjuu olemassa olevan sosiaalisen järjestyksen ja haluaa korvata tämän uudella, täysin erilaisella järjestelmällä (Creutz-Sundblom, Saarinen & Juntunen 2016, 9).

Terrorismilla ei ole yhtä kansainvälisesti sovittua määritelmää. Tässä opinnäytetyössä terrorismia käsitellään sodankäynnin väkivaltaisena keinona, jolla pyritään pelon herättämisen kautta saamaan aikaan poliittisia vaikutuksia ja psykologinen reaktio sen suoria kohteita laajemmassa joukossa (Malkki, Paastela 2007, 32; Sinkkonen 2005, 188).

3 Opinnäytetyössä käytetyt menetelmät

Tämä opinnäytetyö on toiminnallinen eli kehittämistyö, jolla tavoitellaan käytännön toimien ohjeistusta ja opastamista, ja jonka tuloksena voi olla produkti eli tuotos esimerkiksi oppaan, suosituksen tai ohjeen muodossa (Vilkkä & Airaksinen 2004, 9).

3.1 Menetelmävalinta

Menetelmän valintaa ohjaa yleensä se, minkälaista tietoa etsitään ja keneltä ja mistä sitä etsitään (Hirsijärvi & Remes & Sajavaara 2004, 173). Ojasalon ym. (2015, 104) mukaan tutkimusmenetelmät on vanhastaan jaettu määrällisiin eli kvantitatiivisiin ja laadullisiin eli kvalitatiivisiin menetelmiin. Hirsijärvi, Remes ja Sajavaara (2004, 131) listaavat kvantitatiivisen eli määrällisen tutkimuksen keskeisiksi ominaisuuksiksi johtopäätösten tekemisen aiemmista tutkimuksista, aiemmat teoriat, hypoteesien esittämisen, käsitteiden määrittelyn, koejärjestelyjen ja aineiston keruun suunnitelmat, koehenkilöiden tai tutkittavien henkilöiden valinnan, muuttujien muodostamisen taulukkomuotoon ja päätelmien teon aineiston analysointiin perustuen. Ojasalo ym. (2015, 104) mainitsevat tyypillisiksi määrällisiksi menetelmiksi lomakekyselyn tai strukturoidun lomakehaastattelun, joilla kysytään suurelta joukolta vastaajia samoja asioita samassa muodossa, ja toteavat määrällisten menetelmien sopivan erityisesti tilanteeseen, jossa halutaan testata jonkin teorian paikkansapitävyys.

Kvalitatiivisen eli laadullisen tutkimuksen tyypillisiä piirteitä taas ovat muun muassa luonteeltaan kokonaisvaltainen tiedon hankinta luonnollisissa ja todellisissa tilanteissa, ihmisten suosiminen tiedon keruun instrumentteina, induktiivisen analyysin käyttäminen eli pyrkimys odottamattomien seikkojen paljastamiseen, laadullisten metodien käyttö, kohdejoukon valitseminen tarkoituksenmukaisesti ja se, että tutkimussuunnitelma muotoutuu tutkimuksen edetessä. Tyypillisiä laadullisia menetelmiä ovat teema-, avoin- ja ryhmähaastattelu sekä osallistuva havainnointi. (Ojasalo ym. 2015, 105). Määrälliseen tutkimukseen verrattuna tutkittavia on laadullisessa tutkimuksessa huomattavasti vähemmän, mutta analysoitavaa aineistoa syntyy muun muassa litteroitavien haastattelujen muodossa runsaasti. Ojasalon ym. mukaan laadullisen tutkimuksen tarkoituksena on hankkia suppeasta kohteesta paljon tietoa ja sitä kautta ymmärtää

ilmiötä paremmin. Laadullisessa tutkimuksessa tutkija tekee ilmiöstä omia tulkintojaan, joiden perustelut ovat oleellisia tutkimuksen luotettavuuden kannalta. (Hirsijärvi ym. 2004, 155.) Tässä opinnäytetyössä käytetään kvalitatiivisia eli laadullisia menetelmiä, jotka sopivat sellaisten aiheiden tutkimiseen, joita halutaan ymmärtää paremmin (Ojasalo ym. 2015, 105). Tiedonkeruumenetelminä käytetään kirjallisuuskatsausta, haastattelua ja dokumenttianalyysiä.

3.2 Kirjallisuuskatsaus ja haastattelu

Hirsijärven ym. (2013, 121) mukaan kirjallisuuskatsaus keskittyy tutkimuksen kannalta oleelliseen kirjallisuuteen, esimerkiksi aikakauslehtiartikkeleihin ja muihin julkaisuihin, ja sen tarkoituksena on osoittaa mistä näkökulmasta ja miten aihetta on aiemmin tutkittu. Ojasalon ym. (2015, 30) mukaan tutkimuskirjallisuus myös auttaa ymmärtämään kehittämisen kohteena olevaa aihepiiriä, sen rajaamista ja kehittämisen tavoitteen määrittämistä. Käytetyin tiedonhankinnan väline on mukaan internet, jonka avulla pääsee tutustumaan sähköisiin kirjoihin ja tieteellisiä tutkimusjulkaisuja sisältäviin tietokantoihin (Ojasalo ym. 2015, 30). Tutkimustieto on valittava, eriteltävä ja arvioitava huolellisesti, koska tuoreen tutkimuksen tuloksia verrataan aiempaan tutkielman lopun pohdinnassa (Hirsijärvi ym. 2013, 258-259). Ojasalo ym. (2015, 31-32) huomauttavat, että tiedonhankinnassa tarvitaan kriittisyyttä ja informaation lukutaitoa eli lähdekritiikkiä tiedon vahvuuksien ja heikkouksien pohtimiseen sekä oleellisen erottamiseen epäoleellisesta. Tämä koskee erityisesti internet-lähteitä. Vilka ja Airaksinen (2003, 72) mainitsevat lähdeaineiston arviointikeinoiksi muun muassa lähteen iän, laadun ja uskottavuuden asteen, julkaisujen lähdeviitteet ja lähdeluettelon. Kirjallisuuskatsauksessa käytetyt lähteet merkitään lähdeviitein, joiden perusteella lukija voi perehtyä alkuperäisiin kirjoituksiin ja arvioida niiden käyttöä tutkimuksessa (Hirsijärvi ym. 2013, 121).

Erityyppisillä haastatteluilla on oma käyttötarkoituksensa (Ojasalo ym. 2015, 41). Strukturoidussa haastattelussa valmiiksi muotoillut kysymykset esitetään määrättyssä järjestyksessä, ja vain vastauksen jääminen avoimeksi erottaa sen määrällisestä kyselystä (Ojasalo ym. 2015, 108). Haastattelumuodoksi valikoitui teema- eli puolistrukturoitu haastattelu, jota käytetään paljon kasvatus- ja yhteiskuntatieteellisessä tutkimuksessa, koska se vastaa hyvin kvalitatiivisen tutkimuksen lähtökohtia (Hirsijärvi ym. 2015, 208). Puolistrukturoidussa haastattelussa haastattelija voi tilanteen mukaan vaihdella kysymysten järjestystä ja muotoa, jättää tilanteeseen soveltumattomat kysymykset esittämättä ja tuoda esiin haastattelun edetessä mieleen tulevia kysymyksiä. Avoin haastattelu etenee haastattelijan ja haastateltavan välillä aktiivisesti ja tasavertaisesti, ja on haastattelutyypeistä lähimpänä keskustelua (Ojasalo ym. 2015, 108). Haastattelu on kaikissa muodoissaan vuorovaikutusta ja kanssakäymistä, joka vaatii paitsi luottamusta myös huolellista valmistautumista (Ojasalo ym. 2015, 108). Oikein muotoilluilla ja ajoitetuilla kysymyksillä voi parhaimmillaan saada haastateltavan rentoutumaan ja avautumaan. Kanadalaisen kirjailijan, journalistin ja haastattelutekniikan asiantuntijan John Sawatskyn mu-

kaan parhaat kysymykset ovat avoimia ja neutraaleja. Avoimiin kysymyksiin ei voi vastata yhdellä sanalla, ja neutraalit kysymykset eivät sisällä niin sanottuja liipaisinsanoja, jotka voivat saada haastateltavan varuilleen ja varomaan jatkossa sanojaan. Sawatskyn (2001) mielestä myös kysymysten ylilataamista pitää välttää, sillä useamman kysymyksen esittäminen yhdessä rimpsussa johtaa usein siihen, että osa kysymyksistä jää vaille vastausta, tai siihen, että haastateltava vastaa vain kysymyksen helpoimpaan osaan. Haastattelun suurimpia heikkouksia on sen vaatima aika. Pohjatyön ja kysymystenasettelun lisäksi aikaa vievät itse haastattelu tai haastattelut, niiden purkaminen ja ajatustyö. Heikkouksiin voidaan lukea myös mahdolliset virhelähteet, jotka voivat aiheutua haastattelun osapuolista tai itse tilanteesta (Hirsijärvi ym. 2013, 206).

3.3 Tiedon analysointimenetelmät

Analyysitavat voidaan Hirsijärven ym. (2013, 224) mukaan jäsentää karkeasti kahdella tavalla: selittämiseen pyrkivään ja ymmärtämiseen pyrkivään lähestymistapaan. Selittämiseen pyrkivässä lähestymistavassa käytetään usein tilastollista analyysiä ja päätelmien tekemistä, kun taas ymmärtämiseen pyrkivässä tavallisesti laadullista analyysiä ja päätelmien tekoa. Analyysitavaksi valitaan pääperiaatteen mukaisesti se, joka tuo parhaiten vastauksen ongelmaan tai tutkimustehtävään. Tavallisimmat analyysimenetelmät ovat teemoittelu, tyypittely, sisällönerittely, diskurssianalyysi ja keskusteluanalyysi. Ojasalo ym. (2015, 110) toteavat, että haastatteluista syntynyt litteroitu aineisto puretaan tyypillisesti teema-alueittain. Teemoittelulla tarkastellaan tutkimusaineistossa esiintyviä ilmiöitä ja asioita, jotka yhdistävät useampia haastateltavia. Ilmiöt saattavat liittyä haastatteluteemaan tai nousta yllättävästikin esille haastattelutilanteessa. Ojasalon ym. (2015, 43) mukaan dokumenttianalyysiä käytetään yleensä yhdistettynä muihin tiedonkeruumenetelmiin. Tätä kautta sillä saadaan erilaisia näkökulmia kehitettävään asiaan. Aineiston määrä ei korvaa laatua haastatteluaineiston analyysissä, eikä vaikuta siihen. Siksi haastattelujen määrän pohtiminen on lähtökohtaisesti väärä, sillä määrästä ei ole prosessin alussa riittävästi tietoa. Määrää pohdittaessa tarkastellaan aineiston saturaatio- eli kylläntymispistettä. Se saavutetaan, kun uudet haastattelut eivät enää tuota uutta oleellista tietoa. (Ojasalo ym. 2015, 111.)

4 Tavoitteena poliittiset vaikutukset

Media ja vapaa journalismi on yhteiskunnan kannalta keskeisen tärkeä toimija (Hyvä elämä - turvallinen arki 2017, 26). Median ja journalismin rooli korostuu poikkeustilanteissa, joissa yhteiskunnan turvallisuutta uhataan ja kansalaiset kaipaavat tietoa tapahtumista. Median ja terrorismin kompleksinen suhde on pahimmillaan perverssin symbioottinen. Terroristit juonivat väkivaltaisia speaktaakkeleita saavuttaakseen maailman huomion, ja mediaa houkuttaa tuottaa kaiken kattavaa seuranta vastatakseen valtaisaan uutisnälkään. Tässä yleisön pitää pystyä luottamaan siihen, että uutisointi on paitsi kattavaa myös luotettavaa, eikä sorru ylilyönteihin tai sensationalismiin. (Unesco 2017, 4.)

4.1 Median merkitys

Terrorismin määritelmän problematiikan voi kiteyttää klassiseen sanontaan ”toisen terroristi on toisen vapaustaistelija”. Paastelan (2005, 19) mukaan poliittisen väkivallan mielessä terrorin käsite on lähtöisin Ranskan vallankumouksen ja Jakobiinien hallinnon ajoilta 1700-luvun lopusta. Terrorin eli väkivallan käytöllä poliittisia vastustajia kohtaan Jakobiinit halusivat varmistaa hallinnon turvallisuuden. Samoilla linjoilla oli vuonna 1832 julkaistun saksalaisen Krugin sanakirjan määritelmä terrorismista ”poliittisena järjestelmänä, joka pyrkii saavuttamaan päämääränsä väkivallan ja julmuuden avulla”. Paastela toteaa, että moisen määritelmän terrorismissa on kyse ilmiöstä, jota terrorismikirjallisuudessa kutsutaan valtioterrorismiksi. Valtiot saattavat myös nykyisin harjoittaa toimintaa, jota jonkun toisen tekemänä kutsuisivat terrorismiksi. Terrorismin käsitteeseen liittyy nykyisinkin voimakas poliittinen ja moraalinen lataus (Malkki & Paastela 2007, 25), leima joka kuvaa toimintaa ja ilmaisee, että sitä pidetään moraalisesti tuomittavana. Malkki ja Paastela huomauttavat, että kiistat terrorismin olemuksesta koskevat pikemminkin sitä, kuka on terroristi, ja nostavat esiin tutkimuksia, joiden mukaan väkivaltainen toiminta leimataan mediassa herkemmin terrorismiksi silloin, kun toiminta kohdistuu jollain tavalla omaan maahan.

Miksi terrorismin määritelmä on niin tärkeä? Malkki (Paronen & Teirilä 2014, 25-26) tarjoaa vastaukseksi sitä, että nykyisen kansallisen ja kansainvälisen (esimerkiksi Euroopan Unionin puittepäätös) lainsäädännön mukaan terrorismiksi määrittely voi johtaa korkeampiin tuomioihin ja saattaa mahdollistaa laajempien tutkintakeinojen käyttämisen. Malkki huomauttaa myös, että terrorismia koskeva lainsäädäntö on poikkeavaa, sillä useissa maissa on kriminalisoitu joukko valmistelurikoksia. Terrorismin määrittely on elintärkeää viranomaisille ja medialle, mutta myös silloin, kun sitä tutkitaan. Tutkimuksen ja journalismin yleinen tavoite on olla puolueetonta ja objektiivista, mutta määrittelemättömän poliittisen ja moraalisen käsitteen eli tässä tapauksessa terrorismin tutkiminen lähtee väkisin jonkin poliittisen toimijan näkemyksestä terrorismin määritelmäksi. Väyläksi ulos tästä käsitelmäärittelyviidakosta Malkki ja Paastela (2007, 32) viittaavat Albert J. Jongmanin ja Alex P. Schmidin teokseen *Political Terrorism: A new guide to actors, authors, concepts, data bases, theories and literature* vuodelta 1988. Teoksessa esitetyn määritelmäehdotuksen olennainen ajatus on Malkin ja Paastelan mukaan seuraava:

”...terrorismissa on kyse väkivallan käytöstä tai sillä uhkaamisesta, jolla pyritään pelon tai kauhun herättämisen avulla saamaan aikaan poliittisia vaikutuksia”.

Samaan on päätynyt muun muassa Sinkkonen (Paastela 2005, 188) artikkelissaan ”Terrorisoitu yhteiskunta: Analyysi Madridin pommi-iskun vaikutuksista” viitaten Malkkiin:

”Terrorismilla pyritään vaikuttamaan politiikkaan aiheuttamalla psykologinen reaktio sen suoria kohteita laajemmassa joukossa symbolisten väkivaltatekojen tai niillä uhkaamisen avulla”

Määritelmässä tai määritelmäehdotuksessa korostuvat psykologinen tai psyykinen reaktio ja sen vaikutus yksilö- ja valtiotasolla. Sinkkosen mukaan vaikutukset tapahtuvat joko suoraan terroriin reagoivien poliittisten toimijoiden tasolla tai välillisesti ruohonjuuritasolla. Yksilötasolla uhkaa on paettava tai siltä on puolustauduttava. Sama pätee valtiotason vastaukseen, mutta viiveellä: Yhteiskunnan täytyy reagoida terroriin joko pakenemalla tai hyökkäämällä olettujen syyllisten kimppuun (Paastela 2005, 188-189).

Terrorismia ja terrori-iskuja kehivä mediasirkus voi herkästi kasvaa suhteettomaksi. Malkki ja Paastela (2007, 62) nostavat tästä esimerkiksi TWA-lentoyhtiön koneen kaappaamisen kesäkuussa 1985. Ateenasta Roomaan matkalla olleen koneen kaappasi kolme miestä, joiden väitetiin olleen yhteydessä Hizbollah-järjestöön. Kaappaajat vaativat satojen libanonilaisten vapauttamista israelilaisista vankiloista ja uhkasivat tappaa matkustajat, jos vaatimuksiin ei suostuta. Seurasi 17 vuorokauden mittainen mediarumba, jonka aikana ei-amerikkalaiset panttivangit vapautettiin, loput piilotettiin ja amerikkalaismedia syyti tauotta tuoretta tietoa tapahtumista. Kaappaajat ja libanonilainen Amal-militia auttoivat toimittajia löytämään uutisoitavaa, järjestivät lehdistötilaisuuksia, haastatteluja ja tiedotustilaisuuksia sekä yllätysillallisen panttivangeille merenrantahotellissa. Panttivankien omaiset esiintyivät tiedotusvälineissä, ja paine Yhdysvaltain hallintoa vastaan kasvoi. Lopulta Yhdysvallat pakotti Israelin lupaamaan libanonilaisvankien vapauttamisen. (Malkki & Paastela 2007, 63.)

Median pidättyväisempää linjaa terrorismista uutisoinnissa edustaa esimerkki Sveitsistä. Manchesterin Arenalla räjähti kotitekoinen pommi 22. toukokuuta 2017, kun yleisö oli juuri poistumassa päättyneestä konsertista. Iskussa kuoli 22 ja 116 loukkaantui (BBC 12.6.2017). Osa uhreista oli lapsia ja nuoria. Moisen koko- ja järkyttävyyden terrori-isku on itsestään selvä pääaihe uutisille ja erikoislähetyksille maailmanlaajuisesti. Sveitsiläinen SRF näki toisin. SRF on osa Sveitsin yleisradioyhtiötä ja maan suurin saksankielinen uutiskanava. Se käsitteli Manchesterin iskua uutislähetyksissään, ajankohtaisohjelmissaan ja nettisivuillaan, muttei lähettänyt tv:ssä erikoisuutislähetystä. Miksi, kysyi yleisö (HS 24.5.2017). SRF:n tv-uutisten päätoimittaja Tristan Brenn kertoi toukokuussa 2017 Helsingin Sanomille, että päätös oli tietoinen ja perusteellisesti pohdittu. Brennin mukaan SRF:llä on velvollisuus välittää tietoa, mutta terroriteko saavuttaa täyden vaikutuksensa vasta, jos sitä käsitellään tiedotusvälineissä poikkeustilana. HS:n päätoimittajan Antero Mukan mielestä kymmeniä iskuja Euroopassa vaativa terrori-isku on merkittävä uutinen. Suureen tiedontarpeeseen on Mukan sanoin vastattava asiallisella, paikansapitävällä ja oikea-aikaisella uutisoinnilla. Hän huomioi myös, että uutisoinnin vähentäminen tuskin auttaisi terrorin vastaista työtä varsinkaan, jos tietoa sen myötä haettaisiin vähemmän luotettavista lähteistä. (HS 24.5.2017.)

Poliittiseen väkivaltaan, terrorismiin ja terrorismin vastaiseen toimintaan erikoistunut professori Shyam Tekwami toteaa, että terrorismiuutisoinnin laatu riippuu monesta tekijästä, kuten maakohtaisesta lehdistönvapauden tilasta, yksittäisen median taloudellisista resursseista ja yksilöllisistä etiikan käsityksistä sekä yksittäisen median sosiaalisesta roolista (Unesco 2017, 9). Yhdistyneiden kansakuntien (YK) kasvatus- tiede- ja kulttuurijärjestö Unesco huomauttaa, että viime vuosina on koettu kattavaan uutisointiin johtaneita terrori-iskuja New Yorkista Moskovaan, Pariisista Istanbuliin ja Buenos Airesista Mumbaihin, mutta samaan aikaan terrorismi rehottaa Nigeriassa, Kamerunissa, Latinalaisessa Amerikassa ja Somalian, Jemenin ja Guinean rannikoilla sekä Syyriassa ja Filippiineillä. Uutisoinnin laajuus vaihtelee rajusti, ja sen syyksi järjestö mainitsee muun muassa journalismin ominaisuuksiin lukeutuvan läheisyyden periaatteen eli sen, että kohdeyleisön läheisyyden tapahtumat kiinnostavat enemmän. Muita osittaisia syitä ovat uutisoinnin vaikeudet aseellisten joukkojen hallitsemilta alueilta ja mahdollisesti myös aluehallinto, joka ei halua pitää suurta meteliä alueellaan tapahtuvista iskuista. (Unesco 2017, 42-43.) Georgia State -yliopiston tutkijoiden mukaan Yhdysvalloissa terrori-iskun medianäkyvyyden kannalta ratkaisevaa on tekijän uskontokunta (Kearns, Betus & Lemieux 2018, 3). Yhdysvalloissa vuosina 2006-2015 tehtyjen terrori-iskujen mediaseurannan mukaan muslimin tekemä isku johti keskimäärin 357 prosenttia kattavampaan uutisseurantaan verrattuna muiden tekimiin iskuihin. Seurantajaksolla muslimitaustainen iskijä teki 12,4 prosenttia iskuista, mutta vei 41,4 prosenttia medianäkyvyydestä. Tutkijoiden mukaan tämä voi osaltaan selittää sitä, miksi yleisöllä on tapana pelätä ”muslimiterroristeja” ja jättää muut uhat huomiotta. (Kearns, Betus & Lemieux 2018, 3.)

Unescon mukaan median terroriuutisointi ei rajoitu dramaattisiin iskuihin, jotka rikkovat normaalitilaa. Järjestö kokee, että journalismin laatu ja sen käyttökelpoisuus yhteiskunnalle riippuu muista tekijöistä kuten siitä, miten media käsittelee itse ilmiötä, sen juuria ja seurauksia. Siksi terrorismista uutisointi vaatii hätätilanteita ja pikauutisia syvempää ja erityistä tutkimus- ja analysointikapasiteettia, joilla käsitellään ulko- ja sisäpolitiikkaan ja voimasuhteisiin, uskontoon ja monikansalliseen rikollisuuteen vaikuttavia monimutkaisia aiheita. (Unesco 2017, 13.)

Laitisen ja Lumion (2009, 47) mukaan media on nyky-yhteiskunnassa tavallaan ottanut uskonnon paikan tarinoiden ja myyttien kertojana ja päässyt huomattavaan asemaan ideologisena vaikuttajana ja arvomuokkaajana. Tästä Laitinen ja Lumio jatkavat Brian M. Jenkinsin jalanjäljille ja siihen, että terrorismissa ei sinällään olekaan tärkeä itse isku, vaan se pelon ja epävarmuuden aalto, jota media levittää. He katsovat, että (potentiaalinen) medianäkyvyys vaikuttaa myös terrori-iskujen suunnitteluun muun muassa siten, että kohteen luonne, haavoittuvuus tai turvajärjestelyt, ajoitus ja iskun metodi määräytyvät osin media-agendan mukaan. Isku ja sen laaja julkisuus ajavat siten sekä terrorismin että median etuja, mutta varsinkin länsimaaisessa mediassa terrorismin negatiivinen kaiku voi tuottaa terrorismin kannalta päinvastaisiakin tulok-

sia. Tästä Laitinen ja Lumio nostavat esimerkiksi New Yorkin World Trade Center -iskut syyskuussa 2001. Terrorismin vastainen toiminta, resurssit ja yleisön tuki viranomaisille lisääntyivät ja lainsäädäntö kehittyi (Laitinen & Lumio 2009, 48).

Ilman mediahuomiota terroristijärjestöt tuskin olisivat ainakaan nykymuodossaan olemassa (Huusko 2017, 4). Ne ovat ymmärtäneet median merkityksen, ottaneet median aseekseen ja pitävät median välityksellä käytävää sotaa, ”mediajihadia” vähintään yhtä tärkeänä elleivät jopa tärkeämpänä kuin itse varsinaista sotalaallista jihadia. Huuskon näkemyksen mukaan terrorismi on ennen kaikkea propagandaa eli viestintää ja pyrkii luomaan kuvan vahvasta ja suuresta, vaikka olisi todellisuudessa pieni ja heikko (Miten terrorismista pitäisi uutisoida? 2017). Huusko (2018) uskoo, että journalistit, jotka eivät ole tietoisia terrorismin ja median suhteesta, voivat herkästi päätyä pelaamaan terroristien pussiin, mutta terroristien strategioihin tutustuneet ja median roolista tietoiset journalistit voivat tuottaa tehokkaan vastalääkkeen mille tahansa ekstrimistiselle propagandalle.

4.2 Terrorismin jaottelu

Media ja poliittiset tekijät tapaavat ajanjaksosta riippuen keskittyä tietynlaiseen terrorismiin. 1960-1980-luvuilla uutiset kattoivat lähinnä äärioikeistoon ja -vasemmistoon sekä separatistiseen terrorismiin liittyviä tapahtumia. Nykyään suurimman huomion saa uskonnollinen terrorismi ja etenkin sellaisten järjestöjen iskut, jotka väittävät noudattavansa Islamin uskoa (Unesco 2017, 21). Viittaus islamiin tai uskontoon yleensä on kiistanalainen paitsi muslimiyhteisössä myös maissa, joissa islam on valtionuskonto. YK:n turvallisuusneuvostossa vuonna 2016 esitetyn Islamilaisen yhteistyöjärjestön OIC:n näkemyksen mukaan ”uskonnolliset terroristijärjestöt” on ilmaisuna virheellinen, sillä yksikään uskonto ei hyväksy tai kannusta terrorismiin, vaikka on olemassa terroristijärjestöjä, jotka käyttävät uskontoja hyväkseen. (Unesco 2017, 22.)

Terroristiryhmät jaetaan usein pyrkimystensä pääasiallisen motivaation kautta kolmeen pääryhmään: kansallismieliseen, poliittiseen ja uskonnolliseen (Kullberg 2011, 24). Kullbergin mukaan määrä kasvaa neljään, jos poliittinen terrorismi jaetaan ääri-vasemmistolaiseen ja äärioikeistolaiseen. Jaottelun tekee hankalaksi se, että monissa liikkeissä on piirteitä useammasta kategoriasta. Vaikeutta lisää valtioterrori tai valtioterrorismi, joka on usein määritelmällisesti poliittista, mutta vaikeasti erotettavissa ei-valtiollisesta terrorismista. Malkki ja Paastela huomauttavat, että tietyt valtiot tukevat ei-valtiollista terroritaktiikkaa käyttäviä ryhmiä eivätkä mainosta roolinsa laajuutta, mikä tekee rajan häilyväksi. Lisäksi joissakin tapauksissa valtiohallinto ei välttämättä ole lainkaan perillä toiminnasta vaan terroritoimintaan on saattanut ryhtyä omin päin armeija, jokin tiedustelupalvelu tai oppositio. (Malkki & Paastela 2007, 73.)

Terrorismin pääluokkien lukumäärä kasvaa entisestään, kun mukaan otetaan kriminaaliterro-

Lumio 2009, 26) ja kansainvälinen terrorismi (Huusko 2017, 9; Scaife 2017, 8). Unesco (2017, 23-24) listaa terrorismin muotoihin myös kyberterrorismin, gangsteriterrorismin ja narkoterrorismin. Kyberterrorismin Unescon mukaan käytetty myös täsmällisempiä muotoja kuten ”e-jihad” ja ”kyber-jihad”. Gangsteriterrorismilla Unesco viittaa rikolliseen toimintaan, esimerkiksi ase- ja ihmiskauppaan sekä rahanpesuun, johon liittyy terrorismia. Narkoterrorismiin liittyy Unescon mukaan huumekauppaan suoraan kytköksissä olevia aseistettuja poliittisia ryhmiä. Paastela (2005, 27) kuvailee terrorismin vanhimmaiseksi muodoksi salamurhat. Paastela mainitsee, että eräiden käsitysten mukaan salamurhia ei pitäisi luokitella terrorismiksi, koska ne kohdistuvat yleensä yhteen henkilöön. Salamurhien tutkimisen ongelmaksi Paastela katsoo sen, ettei niitä ole helppo luokitella. Hän pitää kuitenkin hyvin kapeana näkemyksenä terrorismista sitä, etteivät salamurhat olisi terroritekoja.

4.3 Viestintäteknologian kehitys

Sähköisen viestinnän vallankumous ja tv-satelliittien ottaminen käyttöön vuonna 1968 tapahtui samanaikaisesti laajojen opiskelijalevottomuuksien ja vasemmistoterrorismiaallon kanssa (Malkki & Paastela 2007, 65). Malkin ja Paastelan mukaan kuvat sodasta esimerkiksi Vietnassa, itsenäisyystaisteluista ja opiskelijoiden mellakoista televisioissa ja sanomalehdissä synnyttivät mielikuvan maailmanlaajuisesta vallankumouksellisesta liikehdinnästä. He huomauttavat, että terrorismista ja viestinnästä puhuttaessa kiinnitetään yleensä huomiota vain valtamediaan, vaikka se on ollut vain yksi terroristien viestintäkanavista. Brasilialainen kirjailija Carlos Marighella totesi, että modernit joukkoviestimet eivät korvaa vallankumouksellisten omaa julkaisutoimintaa, vaikka ne tarjoavatkin väylän propagandan levittämiseen. Niinpä vallankumouksellisten omilla julkaisuilla kuten pamfleteilla ja kirjoilla on ollut elintärkeä rooli ideologian ylläpitämisessä jäsenien ja kannattajien sekä potentiaalisten tukijoiden keskuudessa, etenkin kun terroritoimintaa tekeillä ei ole kontrollia valtamedian uutisten sisältöön. (Malkki & Paastela 2007, 67.)

Viestintäteknologian kehitykseen nojaava ”uusi media” mahdollistaa kommunikoinnin lähes mistä tahansa ja minne tahansa. Laitinen ja Lumio kirjoittavat, että internet sovelluksineen on keskeinen uuden median foorumi, mutta muistuttavat, että myös puhelinteknologian kehitys on avannut uusia mahdollisuuksia terroristien toiminnalle. Halpa ja nopea internet mahdollistaa maailmanlaajuisen levikin ja tarjoaa toimivan alustan muun muassa radikalisoitumiselle (Laitinen & Lumio 2009, 47-48). Malkki ja Paastela (2007, 69) toteavat, että käytännössä kaikilla terrorismia harjoittavilla liikkeillä on omat internet-sivustonsa, joilla ne pystyvät entistä paremmin kontrolloimaan julkikuvaansa. Monesti näillä sivuilla ei mainita väkivaltaista toimintaa vaan käydään läpi liikkeen historiaa ja tavoitteita. Lisäksi joillakin sivustoilla tarjotaan tilattavaksi t-paitoja, kirjoja ja videoita, ja ylläpidetään palautekanavia sekä ”Kuinka voin auttaa?” -tyylisiä palstoja. Laitinen ja Lumio (2009, 50) huomauttavat, että internetillä on suuri merkitys radikalisoitumisprosessin alussa ja samalla se mahdollistaa radikalisoitumisen itsenäisesti ilman

varsinaista verkostoa, samoin väkivaltaisiin tekoihin ryhtymisen oma-aloitteisesti. Laitisen ja Lumion mukaan internetin kontrolloiminen johtaa kysymykseen sananvapaudesta, joka määrittää koko terrorismin ja median suhdetta. He myös muistuttavat, että yhteiskunnan kannalta perustavista periaatteista kuten sanan- ja uskonnonvapaudesta keskusteltaessa pitää muistaa, että keskusteluja synnyttävä ja kommunikaation rakenteita muokkaava ”uusi media” on kuitenkin teknologia, joka ei sinällään tuota viestittävää sisältöä. (Laitinen & Lumio 2009, 52)

Sosiaalinen media antoi jihadistien mediatoiminnalle uutta potkua, ja noin vuodesta 2011 Twitterin ja Facebookin kaltaiset alustat toimivat jihadistiverkostojen pääasiallisina alustoina. Huuskon (2017, 30) mukaan terroristijärjestö Isis tuotti ja julkaisi vuosina 2013-2015 Syyrian ja Irakin jihadistitoiminnasta tuhansia videoita ja kuvia, joita järjestön kannattajat jakoivat ympäri maailman Twitter-tileillään. palveluntarjoajan vastatoimet tilien sulkemisineen ja spämmiasetuksineen johtivat vuoden 2016 alussa siihen, että Isis-toimijat ja kannattajat siirtyivät käyttämään toista palvelua Telegramia, joka käyttää päästä päähän -salausta. Isis-johtajat huolestuivat siitä, että toiminta eristyy valtamediasta ja pian yksi Isisin mediaryhmittymistä kehotti jihadistieja palaamaan laajemman julkisuuden tarjoavien alustojen käyttöön. Huusko kokee selväksi, että jihadistiterroristit ovat panostaneet omaan mediaansa, jossa voivat levittää viestiään ilman valtamedian suodattavaa roolia, mutta tämä ei tarkoita sitä, etteikö valtamedialla olisi enää roolia. Jihadistit luottavat toiminnassaan yhä osittain myös valtamediaan, sillä sitä kautta tavoittaa valtayleisön. (Huusko 2017, 42.)

”Toisen terroristi on toisen Facebook-kaveri” (Scaife 2017, 1). Sosiaalisen median lisäarvo terroristeille pysyvyyden, tavoitavuuden ja spontaanisuuden ohella liittyy osallistumisen kynnyksen madaltumiseen eli siihen, että jokainen jolla on pääsy internetiin, voi liittyä mukaan toimintaan (Scaife 2017, 43). Terroristit tietävät, ettei heillä ole kykyä aiheuttaa merkittävää vahinkoa niitä vastaan taisteleville suurille sotakoneistoille. Siksi terroristit toivovat, että luomalla pelkoa ja kauhua syntyy tasapainottava tekijä, joka johtaa länsimaisissa hallituksissa yli-reagointiin, joka tukee terroristien tavoitteita (Scaife 2017, 35). Isisin sosiaalisen median strategia on tuottanut muun muassa arabiankielisen Twitter-sovelluksen ”The Dawn of Glad Tidings”, jonka twiitit sisältävät linkkejä, hashtagia ja kuvia, jotka leviävät kaikkien sovelluksen käyttäjien tilien avulla laajalle. Vuoden 2014 jalkapalloilun MM-lopputurnauksen aikana Isis väljytti jalkapallofaneja esimerkiksi hashtagilla #worldcup, jonka takaa löytyi otteluiden kohokohdista seasta järkyttäviä kuvia irakilaiden sotilaiden teloituksista ja muista hirmuteoista. Sosiaalisen median sovelluksia pyörittävät lähinnä yksityiset yritykset, joilla on liiketoiminnallisia tavoitteita. Scaifen mukaan yritykset voivat teoriassa sallia kenen tahansa käyttää alustojaan, vaikka tietyissä tilanteissa niiden on noudatettava lakia ja viranomais määräyksiä. Sisällön moderointi on kuitenkin vaikeaa, sillä sitä tehdäkseen yksityisten yritysten pitäisi päättää millainen sisältö liittyy ääri liikkeisiin ja uskottavaan terroristiseen uhkaan ja samalla noudattaa sananvapautta. (Scaife 2017, 50-51, 66.)

Unescon (2017, 45) mukaan reaaliaikaisen uutisseurannan mahdollistavat liveblogit tarkoittavat käytännössä pysyvää riskiä ylireagointiin myös valtamedialle. Sekoitus toimittajien ja muiden keräämästä tiedosta höystettynä reaktioilla ja kommenteilla ajaa mediaa totuuden rajamaille, vaikka seurantaa tekevät saattavatkin väittää, että vääreksi osoittautuneen tiedon voi nopeasti korjata. Siksi median pitää suhtautua kriittisesti muihin uutistoimijoihin sekä omiin ennakkoluuloihinsa. Unescon mukaan terrori-iskusta uutisoidessaan median refleksi on nimetä tekijä mahdollisimman nopeasti, ja tämä voi johtaa syytöksiin, jotka perustuvat aiempiin samankaltaisiin iskuihin, ja hyväuskoisuuteen virallisia teorioita kohtaan. Seuraukset voivat olla tuhoisia henkilöille tai yhteisöille, jotka on perusteetta leimattu tekijäksi. (Unesco 2017, 46.)

4.4 Hyvä journalistinen tapa

Hyvää journalistista toimintatapaa määrittelevät Suomessa Journalistin ohjeet, joista ensimmäiset julkaistiin 1957 otsikolla Etikettisäännöt Suomen Sanomalehtimiehille. Journalistin ohjeita on siitä lähtien päivitetty useaan otteeseen, ja nykyiset julkaistiin 2014. Jo ensimmäisessä Etikettisäännössä erotellaan Oikeat uutiset ja Väärät uutiset. Etikettisäännön mukaan ”oikeat uutiset luovat ja ylläpitävät lukijan luottamuksen sanomalehteä kohtaan”. Väärä uutinen ”samoin virheellinen, epätäydellinen, ajattelemattomasti kokoonpantu, kansan oikeustajua vastaamaton uutinen hävittää lukijan luottamuksen sanomalehteä kohtaan ja voi lisäksi aiheuttaa aiheetonta kärsimystä yksityiselle” (Suomen Sanomalehtimiesten liitto, 1957). Tuoreimpien (2014) Journalistin ohjeiden johdannossa todetaan, että sananvapaus on demokraattisen yhteiskunnan perusta ja että hyvä journalistinen tapa perustuu jokaisen oikeuteen vastaanottaa tietoja ja mielipiteitä. Journalistin ohjeet ovat alan itsesääntelyä varten. (JSN 2018.)

Tuoreimmissa Journalistin ohjeissa todetaan tietojen hankkimisesta ja julkaisemisesta muun muassa se, että tiedot on tarkistettava mahdollisimman hyvin myös silloin, kun ne on jo aikaisemmin julkaistu. Ohjeissa korostetaan myös kriittistä suhtautumista tietolähteisiin, journalistin oikeutta ja velvollisuutta pitää tietoja luottamuksellisesti antaneen lähteen henkilöllisyys salassa sovitusti. Virheet on korjattava viipymättä ja siten, että korjaus tavoittaa kattavasti virheellistä tietoa saaneen yleisön kaikissa niissä kanavissa, joissa virhe on ollut. Yksityisyydestä ja julkisuudesta Journalistin ohjeet linjaavat, että yksityiselämään kuuluvia erityisen arkaluonteisia asioita voi julkaista vain suostumuksella tai poikkeuksellisen yhteiskunnallisen merkityksen vuoksi. Sama yksityiselämän huomioon ottaminen koskee myös käytettäviä kuvia. Ohjeet korostavat hienotunteisuuden noudattamista sairaus- ja kuolemantapauksista sekä onnettomuuksien ja rikosten uhreista tietoja hankittaessa ja niistä uutisoidessa. Rikoksia koskevissa uutisissa ohjeet kehottavat varovaisuuteen tunnistamiseen johtavien tietojen käytössä, kun kyse on vasta epäilystä tai syytteestä. Ohjeiden mukaan arkaluonteisen rikoksen uhrin henkilöllisyys on suojattava, ellei sillä ole poikkeuksellista yhteiskunnallista merkitystä. Journalistin ohjeiden mukaan rikoksesta tuomitun nimen ja kuvan voi julkaista, ellei se ole selvästi kohtuutonta tuomitun asemaan tai tekoon nähden. Journalistin ohjeisiin laadittiin vuonna 2011 liite,

joka koskee yleisön tuottamaa sisältöä tiedotusvälineiden ylläpitämällä verkkosivuilla eli aineistoa, joka ei ole toimituksen laatimaa, tilaamaa, käsittelemää tai journalistisin perustein julkaistavaksi valitsemaa. Liite on yhtä velvoittava kuin itse Journalistin ohjeet. Liitteessä painotetaan verkkosivujen seuraamista ja pyrkimystä yksityisyyden suojaa ja ihmisarvoa loukkaavan sisällön julkaisemisen estämiseksi. Liitteessä huomautetaan, että syrjinnän lisäksi ihmisarvoa loukkaa esimerkiksi väkivaltaan yllyttävät sekä yksilöön tai kansanryhmään kohdistuvat vihaa lietsovat sisällöt. (JSN 2018.)

Suomessa hyvää journalistista tapaa tulkitsee sekä sanan- ja julkaisemisen vapautta puolustaa Julkisen sanan neuvosto (JSN), joka on tiedotusvälineiden kustantajien ja toimittajien perustama elin. Kuka tahansa voi kannella JSN:lle, jos havaitsee mediassa hyvän journalistisen tavan loukkaamista. JSN voi myös käsitellä omasta aloitteestaan tärkeänä pitämiään asioita. Suurin osa suomalaisista tiedotusvälineistä kuuluu yhteisöihin, jotka ovat allekirjoittaneet JSN:n perussopimuksen ja samalla sitoutuneet noudattamaan JSN:n jäsenkriteereitä. Niitä ovat muun muassa Journalistin ohjeiden ja JSN:n perussopimuksen noudattaminen, päätoimittajan tai vastaavan toimittajan nimeäminen ja hyvän journalistisen tavan osoittaminen. Tämän opinnäytetyöprosessin aikana journalistin ohjeita noudattavat mediat tekivät Vastuullista journalismia -kampanjan, jonka tarkoituksena oli korostaa vastuullisen journalismin ja muun viestinnän eroja. Kampanjan sanomiin kuuluu myös muistutus siitä, että vastuullinenkin journalismi tekee joskus virheitä, mutta myöntää ja korjaa ne reilusti. (JSN 2018.)

5 Opinnäytetyön prosessi

Tutkimuksen aihe valikoitui lokakuussa 2017 Journalistiliiton järjestämän Miten terrorismista pitäisi uutisoida? -keskustelutilaisuuden jälkeen. Tilaisuudessa olivat puhujina terrorismitutkija Leena Malkki, Helsingin Sanomien toimittaja Jukka Huusko, Ylen toimittaja Sara Rigatelli ja Keskusrikospoliisin rikosylikomisario Tero Haapala. Kommentoimassa olivat myös Sisäministeriön kansliapäällikkö Päivi Nerg ja konfliktinratkaisujärjestö CMI:n asiantuntija Hussein al-Taee. Tilaisuutta on käytetty tässä tutkimuksessa lähteenä Rigatellin laatimien muistiinpanojen kautta. Työn suunnittelu alkoi pian Miten terrorismista pitäisi uutisoida? -tilaisuuden jälkeen. Työn toteutus alkoi tammikuussa 2018 aiheanalyysillä, alustavalla suunnitelmalla ja opinnäytetyön ohjaajan nimeämisellä. Työn teoriaosuus aloitettiin helmikuussa 2018, jolloin hankittiin myös tietoperustaa ja tehtiin haastattelujen valmistelua. Työn teoriaosuus tehtiin loppuun ja suunnitelma esitettiin maaliskuussa 2018. Haastattelut, niiden litterointi, tulosten analysointi ja johtopäätökset tehtiin maaliskuun huhtikuussa 2018. Työ esitettiin, viimeisteltiin ja jätettiin arvioitavaksi toukokuussa 2018.

Opinnäytetyön eteneminen on esitetty kuviossa 1.

Kuvio 1: Aiheesta suunnitelmaan, tietoperustaan ja johtopäätöksiin

Tähän opinnäytetyöhön haastateltiin kolmea suomalaista asiantuntijaa, jotka ovat tutkineet tai tutkivat terrorismin ja median suhdetta, tekevät terrorismia koskevaa toimituksellista työtä tai ovat tekemisissä journalismin ja median etiikan kanssa. Jokaiselle haastattelulle laadittiin erikseen puolistrukturoitu haastattelurunko haastateltavan taustan ja asiantuntemuskentän mukaan. Haastattelijan pyrkimyksenä oli haastattelutilanteissa lähentyä avointa haastattelua, sillä silloin kysymykset eivät rajoita keskustelua ja aiheesta voi saada irti myös asioita, joita ei ole aiemmin tullut ajatelleeksi. Haastatteluihin osallistuivat Helsingin Sanomien ulkomaantoimittaja Jukka Huusko, Suomen journalistiliiton kansainvälinen asiamies Juha Rekola ja Helsingin yliopiston apulaisprofessori Johanna Sumiala. Huuskon haastattelu tehtiin 14.3.2018 Helsingin Sanomien toimitiloissa Sanomatalossa, Rekolan haastattelu 21.3.2018 Suomen journalistiliiton toimitiloissa Helsingissä ja Sumialan haastattelu 28.3.2018 Helsingin yliopiston toimitiloissa Topelia-talossa Helsingissä. Haastattelut tallennettiin ja litteroitiin maaliskuussa 2018. Litteroidut haastattelut teemoiteltiin ja niille tehtiin dokumenttianalyysi huhtikuussa 2018. Dokumenttianalyysissä oli mukana myös Miten terrorismista pitäisi uutisoida? -keskustelutilaisuuden kootut muistiinpanot, sillä tilaisuus sisälsi runsaasti asiantuntijoiden näkemyksiä aiheista, jotka nousivat esiin myös haastatteluissa.

6 Haastattelujen tulokset

Tämän opinnäytetyön asiantuntijahaastatteluihin osallistuivat Helsingin Sanomien ulkomaantoimittaja Jukka Huusko, Suomen journalistiliiton kansainvälinen asiamies Juha Rekola ja Helsingin yliopiston apulaisprofessori Johanna Sumiala. Opinnäytetyön haastatteluihin osallistuneiden lisäksi tässä luvussa on mukana lokakuussa 2017 Journalistiliiton järjestämän Miten terrorismista pitäisi uutisoida? -keskustelutilaisuuden koottujen muistiinpanojen mukaisia asiantuntijoiden näkemyksiä terrorismin ja median suhteesta sekä siinä havaituista haasteista ja kehitysehdotuksista.

6.1 Mediajärjestelmä määrittää suhdetta

Sumialan (2018) näkemyksen mukaan ei ole yhtä mediaa ja yhtä terrorismia. Sitä kautta ei voi olla myöskään yhtä median ja terrorismin välistä suhdetta. Hän painottaa, että suhde riippuu yksittäisen yhteiskunnan tilasta ja siinä vallitsevasta mediajärjestelmästä, vaikka sosiaalinen media ja digitalisaatio johtavat kansallisten ja kansainvälisten rajojen häilymiseen sekä isoon muutokseen mediaympäristössä. Sumiala kokee terrorismin ja median suhteen monella tapaa jännitteiseksi, mutta myös sellaiseksi, jossa molemmat osapuolet näyttävät tarvitsevan toisiaan. Huusko (2018) kokee, että nykypäivän mediayhteiskunnassa terrorismia tuskin nykymuodossaan olisi ilman mediaa, oli kyse sitten valtavirtamediasta tai sosiaalisesta mediasta. Huusko kokee symbioottisen suhteen ongelmalliseksi ja seikaksi, josta journalistien pitäisi olla paremmin tietoisia. Huuskon (2018) mukaan terrorismia koskevan uutisen uutisprosessi ei siinänsä eroa jonkun muuan aiheen uutisprosessista, mutta on Turussa elokuussa 2017 tapahtuneen puukotusiskun jälkeen vaatinut jopa normaalia tarkempaa ja herkempää otetta etenkin tapahtumien alkutilanteessa. Huuskolle tietoisuus ongelmakohdista on tuottanut kiusallisiakin tuntemuksia, sillä hän tiedostaa, että terrorijärjestöt käyttävät aina mediaa hyväkseen ja miettivät jo iskujen suunnitteluvaiheessa median reaktiota ja sitä, miten saavat mahdollisimman suuren mediahuomion.

”Kun jossain paukahtaa ja olen töissä, tulee se kiusallinen olo, että olemme juuri siinä tilanteessa, jota nämä terroristit ovat ehkä miettineet ja suunnitelleet kuukausitolkulla, ja nyt minä ikään kuin teen sitä duunia heidän puolestaan. Ja silti asioista ei voi vaan vaieta. Siinä se ongelma on”. (Huusko 2018)

Rekolan (2018) mukaan Suomen journalistiliitossa ja sen kansainvälisissä verkostoissa nousee yhä useammin esiin kysymys siitä, kuinka pitkälle terrorismiuutisointi hyödyttää terrorismin omaa agendaa ja sitä kautta toisintaa ja pahentaa ilmiötä. Hänen mielestään terrorismin ja median suhteen tekee kiusalliseksi muun muassa terrorismilla mässäily ja raportointi, jossa nopeuden pitää voittaa asiat, eli väärän tiedon levittäminen, joka väkivaltatilanteessa aiheuttaa paniikkia ja lisää sekasortoa. Media ei voi estää terrori-iskuja, mutta voi osallistua terrorin vaikutuksen vähentämiseen muun muassa suhteellistamalla asioita. Suhteellistamista on esimerkiksi se, että vaikka terrori-iskut ovat vakavia ja vaarallisia, niiden uhriksi joutumista todennäköisempää on joutua salaman iskemäksi (Huusko 2018). Sumiala (2018) huomauttaa, että myös liikenneonnettomuus on huomattavasti todennäköisempää kuin terrori-iskun uhriksi joutuminen, mutta liikenneonnettomuuksiin on totuttu ja ne hyväksytään osaksi normaalin urbaaninelämän riskejä.

Sumiala (2018) kokee, että läntisessä yhteiskuntajärjestelmässä ja mediaympäristössä sosiaalisen median ja valtamedian kietoutuminen toisiinsa on muuttanut journalismin portinvartijan roolia. Valtavirtamedia voi pohtia vaikkapa terrori-iskun tekijän nimen julkaisemista journalistisista lähtökohdista, mutta pohdinnan painoarvo on erilainen tilanteessa, jossa tekijän nimi

pyörii jo verkossa (Sumiala 2018). Miten terrorismista pitäisi uutisoida? -keskustelutilaisuuden (2017) mukaan terroristien ja joukkosurmaajien tavoitteisiin voi mahdollisimman laajan julkisuuden lisäksi tai sen kautta lukeutua nimensä saaminen historiaan. Nimen ja kuvan julkaiseminen on usein tarpeetonta, voi kannustaa tekijöitä yhä vakavampiin tekoihin eikä tuo lisäärvä teon ymmärtämiseksi. Ratkaisevampaa uutisoinnin kannalta on se, mitä teon taustoista julkaistaan. Median pitäisi myös perustella, miksi kaikkea ei julkaista. (Miten terrorismista pitäisi uutisoida? 2017.)

Rekola (2018) kokee tekijän mainostamisen kuvalla, nimellä ja tarinalla ongelmalliseksi kaikissa terrorismiin liittyvissä tapauksissa, sillä tekijän tavoitteena on gloria vaikka demonisaation kautta, ja samalla saavutettu näkyvyys voi toimia houkutusena muille. Rekola vertaa tekijän nimen ja kuvan julkaisemista itsemurhauutisointiin. Hänen mukaansa konkreettista itsemurhauutisointia vältetään, koska se tiedon ja kokemuksen perusteella houkuttaa seuraajia. Myös Sumiala (2018) näkee tekijöiden nostamisen jalustalle ongelmalliseksi, sillä kaikessa kauheudessaan iskijät nousevat eräänlaisiksi yli-ihmisiksi, jotka kykenevät mitä hirveämpiin tekoihin ja saavuttavat sitä kautta gloriata.

6.2 Turun puukotusiskun uutisointi

Turussa 18. elokuuta 2017 tapahtunutta puukotusiskua tutkitaan terroristisessa tarkoituksessa tehtyinä murhina sekä niiden yrityksinä (Keskusrikospoliisi 19.8.2017). Iskussa kuoli kaksi henkilöä ja kahdeksan loukkaantui. Tässä luvussa haastateltujen ja Miten terrorismista pitäisi uutisoida? -keskustelutilaisuuden asiantuntijoiden näkemykset Turun puukotusiskun uutisoinnista ovat keskustelutilaisuuden osalta lokakuulta 2017 ja haastateltujen osalta haastatteluhetkeltä eli ennen puukotusiskun oikeudenkäynnin alkamista huhtikuussa 2018.

Huusko (2018) kokee Turun tapauksen uutisoinnissa positiivisena seikkana se, ettei tekijästä tehty varsinaista päähenkilöä vaan tarinaa kerrottiin uhrien ja taustoituksen kautta. Myös Sumiala (2018) toteaa, että tekijää ei nostettu liiaksi esille vaan yritettiin kertoa ihmisten yhtenäisyydestä ja korostettiin auttamaan tulleita. Hän havaitsi Turun tapahtumien uutisoinnissa tendenssin, joka ei vahvistanut polarisaatiota ja vastakkainasettelua. Huusko (2018) nostaa virheeksi sosiaalisen median kautta valtamediaan nousseen videopätkän, jossa ihmiset jahtasivat tekijää astalot käsissään. Sosiaalisessa mediassa levisi tilanteesta huhu, jonka mukaan miekkamiehet jahtaavat ihmisiä kaduilla. Rekola (2018) kokee tilanteen väärän tulkinnan esimerkiksi siitä, että asioita nostetaan esiin faktoja tietämättä tai niistä huolimatta ja luodaan salaliittoa ja isompaa konspiraatiota kuin tilanne itsessään on. Hän korostaa, että tässäkin tapauksessa spekuloinnin ja vahvistamattoman tiedon julkaisemisen sijaan olisi pitänyt pitäytyä faktoissa ja raportoida mitä on tapahtunut, eikä sitä mitä kuvittelee tapahtuneen. Vahvistamatonta tapahtumaa ei hänen näkemyksensä mukaan tarvitse julkaista, vaikka olisikin huomiota herättävää ja totta, että **huhun** mukaan miekkamiehet jahtaavat ihmisiä. Sumiala (2018) kokee some-

videon ja siihen liitetyn huhun kertovan siitä, että materiaalia tuottavat muutkin kuin toimittajat ja journalistit, ja kun esimerkiksi some-video saa paljon näkyvyyttä, se ennen pitkää päätyy valtamediaan. Turun tapauksen uutisoinnissa nousi esiin myös epäily laajemmasta terroristijoukosta tai -solusta, ja yhden epäillyn nimi julkaistiin Ruotsin mediassa. Muut epäillyt eivät osoittautuneet osallisiksi iskuun, ja siksi nimen julkaiseminen tarjosi medialle muistutuksen siitä, että epäillyt ovat vasta epäiltyjä. (Miten terrorismista pitäisi uutisoida? 2017.)

Rekola (2018) vertaa Turun puukotusiskun seurantaan aikaan, jolloin uutisointi keskittyi tuhoon ja ihmishirviöön, jonka taustoja selvittiin sivukaupalla, oli sitten kyse terrori-iskusta tai koulusurmasta. Hänen näkemyksensä mukaan Turun puukotusiskun uutisointi osoitti, että esimerkiksi Jokelan koulusurmiin verrattuna media on oppinut käsittelemään tapahtumia paremmin eli niin, etteivät keskiössä ole suruporno ja jalustalle nostaminen glorifiointiin asti.

6.3 Vastuu ja terminologian käyttö

Britannian yleisradioyhtiön BBC:n mukaan sana ”terroristi” voi olla enemmän este kuin apu ymmärrykseen, ja ohjeistaa siksi toimittajiaan käyttämään terrorismista uutisoidessaan täsmällisempiä kuvauksia kuten pommittaja, hyökkääjä, asemies, kidnappaja. BBC korostaa linjauksessaan sitä, ettei se ole yhtiönä moraalisesti neutraali terrorismia kohtaan eikä sympatisoi näiden epäinhimillisten julmuuksien tekijöitä. Yhtiö kuitenkin välttelee terroristi-sanan käyttämistä, koska terrorismi on vaikea ja tunteikas aihe, jolla on merkittäviä poliittisia sävyjä (BBC, 2018). Terrorismin tutkija Leena Malkki kokee, että BBC:n ohjeen noudattaminen parantaisi uutisoinnin tarkkuutta ja samalla vältettäisiin kaiken heittäminen ”terrorismi-sateenvarjon” alle (Miten terrorismista pitäisi uutisoida? 2017). Huusko (2018) ymmärtää BBC:n linjanvedon siinä mielessä, että terrorismin käsitteeseen liittyy ongelmia ja se on niin politisoitunut. Tapauksissa, joissa käsite on selkeä ja joissa teoilla pyritään nostattamaan yleistä kauhua, Huusko ei kuitenkaan välttelisi sanan käyttämistä.

Terrorismin tarkoitus on tuottaa ylireagoitteja, ja siksi medialla on erityinen vastuu (Miten terrorismista pitäisi uutisoida? 2017). Tilaisuudessa kyseenalaistettiin se, pitääkö iskun jokainen yksityiskohta uutisoida ja jokaisen uhrin tarinalla mässäillä, ja korostettiin sitä, että aihe on itsessään jo valmiiksi niin pelottava, ettei sitä tarvitse median liioitella. Kirkuvilla otsikoilla media lisää pelkoa, varsinkin jos tausta, konteksti ja mittasuhteet eivät ole kohdillaan (Miten terrorismista pitäisi uutisoida? 2017). Uutismedia hakee terrori-iskujen uutisoinnissa samaistumisen kohdetta ja voi vaikuttaa pelon ilmapiiriin suitsimiseen hakemalla samaistumista uhrien kärsimykseen (Sumiala 2018). Tuhon korostaminen ja visuaalisuus lisäävät pelkoa, mutta uhreihin ja pelastustyöhön keskittyvä uutisointi vähentää pelkoa (Miten terrorismista pitäisi uutisoida? 2017). Huuskon (2018) mukaan pelolla ja kauhulla mässäily ei ole median tehtävä, vaan kertoa asiallisesti mitä on tapahtunut. Suurimmiksi virheiksi terrori-iskun uutisoinnissa Huusko

mainitsee spekuloinnin ja väärän tiedon levittämisen. Hän myös huomauttaa, että väärän tiedon julkaiseminen voi haitata myös viranomaisten työtä, sillä heidän pitää tarkistaa vääräänkin tietoon perustuva väite.

Sumiala (2018) nostaa esiin läntisessä eli valtaosin kaupallisessa mediajärjestelmässä vallitsevan kovan kaupallisen kilpailun, joka voi tuottaa surupornoa ja mässäilyä, uhrien ja heidän omaistensa hyväksikäyttöä ja riistoa. Hänen mielestään tällaisessa mediajärjestelmässä myös media taistelee näkyvyydestä ja katsojien huomiosta.

”Silloinhan se ei jätä uutisoimatta tällaisista iskuista, joka strategiana voisi olla kaikkein tehokkaimpia. Se veisi mattoa alta terrorismin pyrkimykseltä saada huomiota ja sitä kautta epäjärjestyksen ja turvattomuuden luomiselta”. (Sumiala 2018).

Miksi terrorismista uutisointia ei voi lopettaa? Sumiala (2018) kokee, ettei ajatus uutisoinnin lopettamisesta ole tästä maailmasta ja antaa journalistiseksi vastaukseksi sen, että ihmisillä on oikeus tietää mitä maailmalla tapahtuu. Äkilliset ja uhreja vaativat tapahtumat täyttävät journalistiset uutiskriteerit ja ylittävät uutiskynnyksen. Sumiala toteaa myös, että ihmisiä kiinnostaa esimerkiksi se mitä New Yorkin World Trade Centerin kaksoistorneilla tapahtui ja kaikki iskuun liittyvät ihmiskohtalot. Journalismin tehtävä on myös Huuskon (2018) mukaan kertoa mitä maailmassa tapahtuu, ja terrorismi ja siihen liittyvä väkivalta ovat merkittäviä asioita. Ne vaarantavat turvallisuutta ja niihin liittyy poliittisia kytköksiä. Huusko kokee, että maailman tapahtumista kertomisen tehtävän voi tehdä fiksummin, tietoisesti ja kertoa yleisölle myös sen, miten tapahtumat kytkeytyvät median toimintaan ja miten huomion tavoittelu ja pelon lietsominen ovat osa terrorin logiikkaa.

Merkittävässä uutistilanteessa kuten terrori-iskussa journalistin kannalta suuri ongelma on vahvistetun tiedon puute. Viranomaisilta ei ole saatavilla tietoa riittävän nopeasti varsinkaan suhteutettuna kysyntään (Huusko, 2018). Viranomaiselle teon motiivi voi kuitenkin alkuvaiheessa olla yhdentekevä ja pääpaino tutkinnan turvaamisessa (Miten terrorismista pitäisi uutisoida? 2017). Keskusrikospoliisin rikosylikomisarion Tero Haapalan mukaan poliisi tulee usein tilanteeseen samoilla tiedoilla kuin media ja tarvitsee tietoa ulkopuolisilta. Poliisi noudattaa +1-sääntöä, joka ottaa huomioon samanlaisen iskun mahdollisuuden jossain muualla, ja siksi kaikkea mahdollista tietoa ei voi heti jakaa medialle, sillä samalla tietoa annettaisiin mahdollisille iskun tekijöille. Median pitäisi pystyä arvioimaan ja kyseenalaistamaan myös viranomaisilta saamia tietoja, sillä kovassa mediapaineessa viranomainenkin saattaa yrittää tehdä faktaa, vaikka ei tiedä kaikkea tarkasti (Miten terrorismista pitäisi uutisoida? 2017). Rekola (2018) muistuttaa, että terminologian ja aihepiirin tunteminen etukäteen on journalistille oleellista, sillä kiireisessä uutistilanteessa ei voi kaivella sanakirjoja tai eettisiä ohjeita. Hänen mukaansa ne pitää olla valmiiksi selkäytimessä tai valmiiksi mietittyinä.

Sumialan (2018) mielestä esimerkiksi Pariisin Charlie Hebdo -iskun yhteydessä tammikuussa 2015 kansainvälinen uutisointi kadotti suhteellisuuden tajun ja loi mielikuvan, jonka mukaan koko maailma katsoo Pariisiin, ja toisti sitä otsikoissaan. Sumiala huomauttaa, että maailmassa on ja oli runsaasti paikkoja, joissa ei edes tiedetty iskun tapahtuneen. Journalismin ja valtamedian vastuun lisäksi Sumiala nostaa esiin jokaisen toimijan vastuun. Hän kokee, että sosiaalisessa mediassa ilmiön nostattamisen tuomaa vastuuta ei voi ulkoistaa journalismille ja isoille mediataloille. Sumiala korostaa, että ilmiöön liittyvät ja kenen tahansa tekemät päivitykset ja jakamiset osaltaan rakentavat ja ylläpitävät ilmiötä, oli ne jaettu tai päivitetty missä aiotussa merkityksessä tahansa.

Eri tahot leimaavat terrorismiksi eri asioita (Miten terrorismista pitäisi uutisoida? 2017). Valikoiva ja usein vain islamistisiin iskuihin viittaava terrorismi-sanan käyttö voi johtaa esimerkiksi siihen, että Israelissa iskevät ”itsemurhapommittajat” ja Irakissa ”kapinalliset”, mutta Lontoossa ”terroristit”. Myöskään ”ääri-islamilainen” tai ”jihadisti” eivät ole täysin korrekteja termejä, sillä islamissa kaikki islamin edistämiseen tähtäävä toiminta on jihadia: suuremmissa jihadissa isä huolehtii perheestään, pienempi on puolustuksellinen jihad ja kapein hyökkäävä jihad. Konfliktinratkaisujärjestö Crisis Management Initiativen asiantuntijan Hussein al-Taeen näkemyksen mukaan media ei ole paha vaan tyhmä, sillä se käyttää esimerkiksi jihad-termiä systemaattisesti väärin. Al-Taeen mukaan tilannetta avittaisi myös arabiaa ymmärtävien toimittajien määrän kasvattaminen, sillä ilman arabiankielen taitoa monet toimittajat ovat riippuvaisia toisen käden tiedoista. Sama koskee tutkijoita ja viranomaisia. Al-Taeen korostaa, että poliitikot tekevät johtopäätöksiä myös silloin, kun media kirjoittaa asioista väärin (Miten terrorismista pitäisi uutisoida? 2017). Rekola (2018) kokee, että terrorismi tuo ensimmäisenä mieleen islamilaisen jihadismin. Hänen mukaansa terrorismiin liittyy paljon asioita, joista media ei tiedä, kuten islamilainen kulttuuri ja islamin todellisuus.

”Silloin syntyy porukka, joka puhuu asioista termeillä, joita ne ei tunne ja sitten on yleisö, joka ei tunne termejä ja ottaa ne käyttöönsä, ja sitten on porukka, joka tietää mistä ne puhuu. Eli sen takia varsinkin pitäisi tuntea paremmin islam”. (Rekola, 2018)

Sumiala (2018) toteaa, että terrorismista on viime vuosina uutisoitu paljon islamin yhteydessä. Hän arvelee, että islamiin liittyy mielikuvissa jotakin, jonka koetaan uhkaavan länsimaista elämäntapaa, yksilönoikeuksia, vapautta ja sukupuolten välistä tasa-arvoa. Terrori-iskun kohteeksi tai uhriksi joutuminen on äärimmäisen epätodennäköistä, mutta mielikuva jostakin elämäntapaa uhkaavasta herättää ja vahvistaa pelkoa. Sumiala huomauttaa, että myös tämä mielikuva jostain uhkaavasta on voimakkaasti mediavälitteinen.

7 Johtopäätökset

Tämän opinnäytetyön tavoitteena oli syventää terrorismiin liittyvien aiheiden parissa työskentelevien journalistien ja median edustajien tietämystä aiheesta ja sitä kautta kehittää työn laatua sekä osaamista. Tavoitteena oli myös kasvattaa tietoisuutta ja ymmärrystä terrorismiin liittyvän uutisoinnin haasteista. Työn tarkoituksena oli selvittää terrorismin ja median suhdetta ilmiönä, hakea sille selitystä, tunnistaa todennäköisiä syy-seurausketjuja ja esittää kehitysehdotuksia terrorismista uutisoinnille. Tässä luvussa käydään tutkimuskysymys kerrallaan läpi aineiston tuottamat johtopäätökset ja esitetään kehitysehdotuksia.

1. Mitä median pitäisi tietää terrorismista ja sen tavoitteista?

Tietoperustan ja asiantuntijahaastattelujen tukemana johtopäätöksenä voidaan todeta, että median, oli se sitten valtamedia tai sosiaalinen media, pitäisi tiedostaa terrorismista paremmin ainakin se, että julkisuus jota media tarjoaa, lukeutuu terrorismin tavoitteisiin ja voi olla terroristeille aseeseen verrattava keino ajaa asiaansa, väylä terroristisen propagandan levittämiseen ja jopa tärkeämpi keino sodankäyntiin kuin sotilaallinen jihad. Sosiaalisen median ja internetin kohdalla on muistettava, että verrattain tuoreina mediakanavina ne ovat kuitenkin teknologiaa, joka ei itsessään tuota sisältöä. Tätä kautta opinnäytetyön tuloksissa korostuu jokaisen vastuu käyttäytymisestään sosiaalisessa mediassa, joka kietoutuu muuhun mediaan. Samalla sosiaalinen media hämärtää journalismin ja journalistin käsitteiden määrittelyä, sillä sosiaalisessa mediassa käytännössä kuka tahansa voi julkaista mitä tahansa ja milloin tahansa, mutta onko se journalismia ja julkaisija siten journalisti? Tämän opinnäytetyön laatijan mielestä journalisti on perehtynyt aiheeseen ja julkaisee sitä uutisen, joka ei aja hänen omia etujaan vaan yleisön etua, sillä journalisti käyttää oman sananvapautensa lisäksi yleisönsä sananvapautta.

2. Millaisia haasteita terrorismista uutisointiin liittyy?

Kirjallisuuskatsauksen, haastattelujen ja dokumenttianalyysin perusteella terrorismista uutisoinnin haasteita ovat tietoisuuden puute terrorismin ja islamin olemuksesta ja terrorismin sekä median symbioottisesta suhteesta, faktaan pohjautuvan tiedon puute varsinkin tapahtumien alkuhetkillä, ja yhteisen journalistisen linjan puuttuminen esimerkiksi terroristien nimien ja kuvien julkaisemisessa. Yhteisen linjan puuttumiseen vaikuttaa varmasti se, että mediatilat ovat itsenäisiä toimijoita ja tekevät sisältöään koskevat ratkaisunsa journalistisin perustein, eivätkä Journalistin ohjeiden mukaan edes saa luovuttaa tätä päätösvaltaa toimituksen ulkopuolisille. Terrorismin ja median symbioottisesta suhteesta juontuva merkittävä haaste eli ongelma on sekin, että tietoisuuden puute suhteen laadusta voi herkästi johtaa tilanteeseen, jossa journalisti tuottaa ja mediatilo julkaisee aineistoa, joka ajaa terroristien asiaa eli tekee juuri niin kuin terroristit ovat mahdollisesti halunneet ja jo iskun suunnitteluvaiheessa ennakoineet, ja osittain siksi iskun tehneet. Haasteeksi voinee laskea senkin, että

media ylläpitää ja toisintaa ilmiötä eli tässä tapauksessa terrorismia, vaikka tekisi työnsä kuinka hyvin.

3. Mitä terrorismista uutisointiin liittyville haasteille voi tehdä?

Opinnäytetyön aineistoon perustuen terrorismista uutisoimiseen liittyviin haasteisiin voi vastata tietoisuuden kasvattamisella terrorismista, sen olemuksesta ja tavoitteista sekä suhteesta mediaan. Myös ymmärrys median portinvartijan roolin muutoksesta vastaa osaltaan tähän tutkimuskysymykseen. Terroristisen uutistilanteen haasteeseen luotettavan tiedon puutteesta voi vastata pitäytymällä faktassa, vaikka sitä olisi niukasti saatavilla, ja suhtautumalla kriittisesti myös viranomaisten antamiin tietoihin. Tiedon puutteen hetkellä spekuloinnin vaara on suurin, ja silloin korostuu faktan merkitys. Aineistoon perustuvana johtopäätöksenä terroristisesta teosta pitää raportoida faktoilla ja vain se mitä on tapahtunut, eikä sitä mitä kuvittelee tapahtuneen, vaikka tulkinta perustuisi omaan laajempaan tietämykseen ilmiöstä tai aiheesta. Aineisto kertoo myös, että median tehtävä ei terrorismia koskevassa uutisoinnissa ole spekuloida, sillä se johtaa herkästi väärille jäljille ja voi jopa kuormittaa viranomais toimintaa. Spekulointiin pohjaavan väärän tiedon levittäminen voi väkivaltatilanteessa lisätä paniikkia ja sekasortoa. Median tehtävä ei terroristisista teoista uutisoidessaan myöskään ole mässäillä ja tuottaa suru- ja terrorismipornoa, sillä aihe on jo valmiiksi niin pelottava, ettei sitä tarvitse liioitella eikä väkivaltaisia yksityiskohtia visualisoida tai korostaa. Terroristi hakee gloriaa vaikka demonisaation kautta, ja karmeuksia julkaisemalla media auttaa siinä. Tekijän tai tekijöiden nimen ja kuvan julkaiseminen ei tuo lisäarvoa teon ja ilmiön ymmärtämiselle. Rakentavan ja pelon ilmapiiriä vähentävän uutisoinnin kannalta ratkaisevaa ovat teon taustojen julkaiseminen, teon suhteellistaminen, samaistumisen kohteen hakeminen uhreista ja pelastustoimintaan keskittyvä uutisointi.

Terrorismin ja median suhde ei ole vakio. Siihen vaikuttavat paitsi vallitseva yhteiskuntajärjestelmä myös vallitseva mediajärjestelmä. Valtion tai jonkun muun toimijan kontrolloimassa mediajärjestelmässä tiedon julkaiseminen ja sen vastaanottaminen on rajallista, kun taas avoimessa yhteiskuntajärjestelmässä ja kaupallisen tai osin julkisrahoitteisen median järjestelmässä tietoa julkaistaan ja sitä vastaanotetaan monimuotoisesti. Terrorismin ja median suhde on joka tapauksessa ongelmallinen. Ei pelkästään journalistisesta näkökulmasta vaan myös siksi, että media tuottaa ajankuvaa, muokkaa mielipiteitä ja toimii arvovaikuttajana. Median julkaiseman tiedon perusteella teemme paitsi jokapäiväisiä arkisia päätöksiämme myös isoja linjanvetoja valtiotasolla. Terrorismin määritelmä ja sen tunteminen on siksi isossa roolissa. Jos valtamedia leimaa jonkin teon terroristiseksi, käsittelemme sitä eri tavalla viranomaisia myöten. Sama voi koskea sosiaalisesta mediasta noussutta väitettä tai huhua ainakin tapauksissa, joihin viranomaisten on puututtava.

7.1 Kehitysehdotukset

Kehitysehdotuksena esitetään journalisteille, toimituksille ja muille median edustajille koulutusta terrorismin tavoitteista, olemuksesta ja suhteesta mediaan. Koulutuksen olisi syytä sisältää myös islamin tuntemuksen edistämistä. Parhaiden mahdollisten käytänteiden löytäminen terrorismista uutisoinnille vaatii myös syvällisempää ja laajemmassa asiantuntijaryhmässä tehtävää pohdintaa, sillä tässä esitettävä ehdotus terrorismia koskevan uutisen, artikkelin tai muun mediasisällön ja sen syntyprosessin tarkistuslistaksi on pelkistetty.

1. Varmista, että kyse on terrorismista

- Konsultoi asiantuntijaa, tutkijaa tai viranomaista. Suhtaudu kriittisesti myös viranomaiselta saatuun tietoon

2. Harkitse tarkkaan terrorismi-sanankäyttöä

- Usein kuvaavampi ilmaisu on parempi, esimerkiksi puukottaja, hyökkääjä, iskijä, kidnappaja, aseistautunut henkilö

3. Julkaise vain faktaan pohjautuvaa tietoa

- Älä spekuloi

4. Suhteellista

- Terrorismin uhriksi joutuminen on äärimmäisen epätodennäköistä

5. Älä nosta tekijää jalustalle

- Harkitse tarkkaan nimen ja kuvan julkaisemista

6. Keskity uhreihin ja pelastustoimintaan

- Tämä vähentää pelkoa

7. Älä korosta raakuuksia ja kauhua

- Tämä lisää pelkoa

8. Muista globaali näkökulma

- Tapahtumia seurataan todennäköisesti myös kohdemaan ulkopuolella

9. Älä leimaa yksilöä tai yhteisöä perusteettomasti tekijäksi

- Seuraukset voivat olla yksilön tai yhteisön kannalta tuhoisia

10. Taustoita

- Taustoittaminen voi auttaa teon ymmärtämisessä ja auttaa viranomaisia

7.2 Oman työn arviointi

Opinnäytetyön tavoitteisiin kuuluneen terrorismiin liittyvien aiheiden parissa työskentelevien journalistien ja median edustajien tietämyksen syventäminen aihepiiristä ja työn laadun kehittäminen edellyttää aiheeseen perehtymistä. Terrorismiin liittyvän journalistisen työn laadun mahdollista paranemista ja osaamisen kehittämistä ei ole tässä opinnäytetyössä mitattu. Opinnäytetyön rajauksessa ei määritelty millaisessa mediaympäristössä tutkimusta tehdään. Opinnäytetyön laatijan lähtökohta perustui suomalaiseen mediaympäristöön, jossa vallitsee tutkijan oman tiedon mukaan kansainvälisesti vertailtuna yksi maailman parhaista lehdistönvapauksista, jota valtiolta ei rajoita. Suomalainen mediaympäristö on lähellä muiden Pohjoismaiden ja ns. länsimaista mediaympäristöä, joka lähtökohtaisesti mahdollistaa luotettavan ja faktaan pohjaavan tiedon julkaisemisen ja usein myös melko nopeasti.

Tämän opinnäytetyön aihe valikoitui lokakuussa 2017 Journalistiliiton järjestämän Miten terrorismista pitäisi uutisoida -keskustelutilaisuuden jälkeen. Tilaisuus tarjosi yhdellä istumalla useamman asiantuntijan näkemyksiä aiheesta ja oli ratkaisevassa asemassa työn lopputuloksen kannalta. Kaikkien tilaisuudessa näkemyksiään esittäneiden asiantuntijoiden haastatteleminen erikseen olisi ollut todennäköisesti aikataulullisesti mahdotonta. Tilaisuuden antia täydennettiin kirjallisuuskatsauksella, jossa käytettiin myös sähköisiä lähteitä, ja kolmella asiantuntijahaastattelulla. Haastateltujen valinnassa painotettiin asiantuntemusta terrorismin ja median suhteesta, mediasta, toimituksellisesta työstä sekä journalismista ja sen etiikasta. Haastattelut sovittiin ja tehtiin yksi kerrallaan, ja saturaatio- eli kylläntymispiste tuli opinnäytetyön laatijan näkemyksen mukaan vastaan kolmannessa haastattelussa. Opinnäytetyön laatija oli varautunut useampaan haastatteluun ja on todennäköistä, että esimerkiksi toimituksellista työtä johtavan henkilön tai Julkisen sanan neuvoston edustajan haastatteleminen olisi tuottanut uusia näkökulmia.

Tämän opinnäytetyön laatijalla on lähes kahden vuosikymmenen kokemus journalistisesta työstä urheiluun liittyvien aiheiden parissa ja terroristeille otollisissa kohteissa työskentelestä. Kokemuksensa kautta opinnäytetyön tekijä ymmärtää journalistisen uutisprosessin ja siihen mahdollisesti liittyvät yleiset ongelmat. Uutisaiheena terrorismi on kuitenkin yhteiskunnallisessa merkityksessä painoarvoltaan erilainen kuin esimerkiksi urheiluun liittyvä aihe ja vaatii jo sitä kautta erikoisosaamista. Journalistin ohjeita ja mahdollisia muita mediatalojen

tai toimitusten sisäisiä ohjeita noudattamalla terrorismia ja sen vaikutuksia koskevien uutisten laatiminen on mahdollista tehdä hyvin ja siten, ettei aja terroristien asiaa, mutta aiheen syvällisempi tuntemus varmistaisi tämän toteutumista.

Tällä opinnäytetyöllä ei ollut toimeksiantajaa, sillä opinnäytetyön laatija halusi pysyä mahdollisimman riippumattomana ja objektiivisena eikä sitoutua yhden ja tietyn organisaation käytäntöihin, asenteisiin, arvoihin ja tavoitteisiin. Lisäksi opinnäytetyön laatija totesi lokakuussa 2017 järjestetyn Miten terrorismista pitäisi uutisoida? -keskustelutilaisuuden annin myötä, että aiheeseen liittyvälle kehittämistyölle on kiistatta tilausta. Opinnäytetyö eteni ja valmistui suunnitellussa aikataulussaan. Tämän opinnäytetyön laatija ei ole journalistisesta kokemuksestaan huolimatta laatinut ainuttakaan terrorismia koskevaa uutista tai artikkelia, mutta uskoo opinnäytetyöprosessin myötä kertyneen tiedon antaneen hänelle valmiuksia myös terrorismia käsittelevän sisällön laatimiseen niin, että se palvelee parhaalla mahdollisella tavalla yleisön etua. Opinnäytetyön konkreettisena tuotoksena syntyi pelkistetty ehdotus terrorismia käsittelevän uutisen, artikkelin tai muun mediasisällön tarkistuslistaksi.

Lähteet

Painetut:

Hemánus, P. 1990. Journalistiikan perusteet. Johdatus tiedotusoppiin. Helsinki: Yliopistopaino.

Hirsijärvi, R., Remes, P. & Sajavaara, P. 2004. Tutki ja kirjoita. 10., osin uudistettu laitos, Jyväskylä: Gummerus.

Hirsijärvi, R., Remes, P. & Sajavaara, P. 2013. Tutki ja kirjoita. 18. painos, Porvoo: Bookwell.

Kullberg, A. 2011. Suomi, terrorismi, Supo. Koira joka ei haukkunut. Miksi ja miten Suomi on välttynyt terroristisen toiminnan leviämiseltä? Helsinki: WSOY.

Kuutti, H. 2006. Uusi Mediasanasto. Jyväskylä: Gummerus.

Laitinen, K. & Lumio, M. 2009 Terroristin synty ja terrorismin torjunta -näkökulmia väkivaltaiseen radikalisoitumiseen. Poliisiammattikorkeakoulun raportteja. Tampere: Tampereen yliopistopaino.

Malkki, L. & Paastela, J. 2007 Terrorismin monet kasvot. Porvoo: WSOY Oppimateriaalit.

Nurmi, T., Rekiaro, I. & Rekiaro, P. 1999. Suomalaisen sivistyssanakirja. Jyväskylä: Gummerus.

Ojasalo, K., Moilanen, T. & Ritalahti J. 2015. Kehittämistyön menetelmät - Uudenlaista osaamista liiketoimintaan. Helsinki: Sanoma Pro.

Paastela, J. 2015. Terrorismi -Ilmiön tausta ja aikalaisanalyysijä. Tampere: Niin&näin -lehden kirjasarja.

Scaife, L. 2017. Social Networks as the new frontier of terrorism. London/New York: Routledge.

Vilkka, H. & Airaksinen T. 2003. Toiminnallinen opinnäytetyö. Jyväskylä: Gummerus.

Vilkka, H. 2015. Tutki ja kehitä. Juva: Bookwell.

Sähköiset

BBC. Terrorism. Language when reporting terrorism. Viitattu 3.4.2018.
<http://www.bbc.co.uk/editorialguidelines/guidance/terrorism-language>

BBC News 12.6.2017. Manchester attack -what we know so far. Viitattu 7.2.2018.
<http://www.bbc.com/news/uk-england-manchester-40008389>

Creutz-Sundblom, K., Juntunen, M. & Saarinen, J. 2016. Suomesta Syyrian ja Irakin konfliktikentälle suuntautuva liikkuvuus. Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 63 43/2016. Helsinki. Viitattu 30. 1. 2018.
http://tietokayttoon.fi/documents/10616/2009122/43_Suo-mesta+Syyrian+ja+Irakin+konfliktikent%C3%A4lle+suuntautuva+liikkuvuus.pdf/c3211f98-4522-4972-8867-8ece7664d9ec?version=1.0

European Comissions expert group on violent radicalisation. 2008. Radicalisation processes leading to acts of terrorism. Viitattu 30.1.2018. http://www.rikcoolsaet.be/fi-les/art_ip_wz/Expert%20Group%20Report%20Violent%20Radicalisation%20FINAL.pdf

Helsingin Sanomat 24.5.2017. Varomaton uutisointi voi pelata terroristien pussiin, ja siksi Sveitsin yleisradioyhtiö ei tehnyt erikoislähetystä Manchesterin iskuista - Kuinka terroriteoista pitäisi kertoa. Viitattu 12.3.2018. <https://www.hs.fi/ulkomaat/art-200005225488.html>

Huusko, J. 2017. Dont play into their hands - what every journalist should know about the media strategies of isis and al-Qaida.

Europäische Journalisten-Fellowships. Frei Universität Berlin. Viitattu 26.3. 2018. http://www.hssaatio.fi/wp-content/uploads/2017/07/Final_huusko.pdf

Jenkins, B.M. 1974. International terrorism - a new kind of warfare. The Rand Corporation, Santa Monica, California, 90406. Viitattu 18. 1. 2017.

<https://www.rand.org/content/dam/rand/pubs/papers/2008/P5261.pdf>

Julkisen sanan neuvosto. Viitattu 26.3.2018. <https://www.jsn.fi/>

Kearns, E.M., Betus, A. & Lemieux, A. 2018. Why Do Some Terrorist Attacks Receive More Media Attention Than Others? Viitattu 24.4.2018.

https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2928138

Paronen, A. & Teirilä, O. 2014. Vihatkoon kunhan pelkäävät - näkökulmia terrorismiin ilmiönä. Maanpuolustuskorkeakoulu, strategian laitos. Helsinki. Viitattu 29. 1. 2018.

<http://blogs.helsinki.fi/leenamalkki/files/2017/08/Malkki-Terrorismin-m%C3%A4%C3%A4ritte-lyst%C3%A4.pdf>

Poliisi 2017. Turun puukotuksia tutkitaan terroristisina murhina. Viitattu 10.4.2018.

https://www.poliisi.fi/tietoa_poliisista/tiedotteet/1/1/turun_puukotuksia_tutkitaan_terroristisina_murhina_62741.

Sisäministeriö 2017. Sisäisen turvallisuuden strategia. Viitattu 18.3.2018.

<http://intermin.fi/sisaisen-turvallisuuden-strategia>

Unesco. 2017. Terrorism and the media. A handbook for journalists. Unesco. Paris. Viitattu 22.3. 2018. <http://unesdoc.unesco.org/images/0024/002470/247074E.pdf>

Julkaisemattomat:

Huusko, J. Helsingin Sanomien ulkomaan toimittajan haastattelu. 14.3.2018. Helsinki.

Miten terrorismista pitäisi uutisoida? -keskustelutilaisuus 2017. Muistiinpanot 24.10.2017. Helsinki. Asiakirja Suomen Journalistiliiton tietojärjestelmässä.

Rekola, J. Suomen journalistiliiton kansainvälisen asiamiehen haastattelu 21.3.2018. Helsinki.

Sawatsky J. haastattelukurssi 2001. Helsinki.

Sumiala, J. Helsingin yliopiston apulaisprofessorin haastattelu 28.3.2017. Helsinki.

Kuviot

Kuvio 1: Aiheesta suunnitelmaan, tietoperustaan ja johtopäätöksiin	19

Liitteet

Liite 1: Haastattelurunko (Huusko)	34
Liite 2: Haastattelurunko (Rekola).....	35
Liite 3: Haastattelurunko (Sumiala)	36

Liite 1: Haastattelurunko (Huusko)

Millainen on mielestäsi terrorismin ja median suhde?
Onko tämä suhde medialle kiusallinen? (ja jos on miksi?)
Miten terrorismin ja median suhdetta voisi perustella lukijalle/katsojalle/kuuntelijalla?
Miten media voi osallistua terrorismin torjuntaan?
Mitä median pitäisi mielestäsi huomioida paremmin terrorismista uutisoidessaan?
Millaisia yleisiä ongelmia terrorismista uutisointiin voi mielestäsi liittyä?
Miten media voi säilyttää objektiivisuuden terrorismista uutisoidessaan?
Onko organisaatiossasi tutustuttu kansainvälisiin käytäntöihin tai ohjeisiin terrorismista uutisointiin?
Millaisia ongelmia organisaatiossasi on ilmennyt terrorismista uutisointiin liittyen?
Onko edustamallasi organisaatiolla ohjetta terrorismista uutisointiin?
Onko organisaatiossasi järjestetty koulutusta tai muuta ohjausta terrorismista uutisoiville?
Miten toimii organisaatiosi yhteistyö viranomaisten kanssa terrorismiin liittyvissä tapauksissa?
Millä tasolla terrorismista uutisointi mielestäsi Suomessa on?
Oletko havainnut muiden tiedotusvälineiden terrorismiuutisoinnissa jotain kehitettävää?
Millainen on terrorismia koskevan uutisen syntyprosessi?
Poikkeaako se muiden uutisaiheiden prosessista ja jos poikkeaa, miten?
Pohditaanko prosessin aikana uutisen mahdollisia vaikutuksia asiakkaisiin/lukijoihin, ja jos, miten?
Miten varmistetaan, ettei terrorismia käsittelevissä uutisissa levitetä terroristista propagandaa?
Miten suomalainen media mielestäsi selvisi Turun puukotusiskun uutisoinnista?
Mitä media olisi mielestäsi voinut tehdä toisin tai paremmin?

Liite 2: Haastattelurunko (Rekola)

Millaisia yleisiä ongelmia terrorismista uutisointiin mielestäsi liittyy?
Voiko (länsimainen) media uutisoida terrorismista objektiivisesti?
Millainen on terrorismin ja median suhde Journalistiliiton näkökulmasta?
Millaisia ongelmia terrorismista uutisointiin liittyen liitto on havainnut?
Mitä median pitäisi mielestäsi huomioida paremmin uutisoidessaan terrorismista?
Millä tasolla terrorismista uutisointi mielestäsi Suomessa on?
Miten suomalainen media selvisi Turun puukotusiskun uutisoinnista?
Mitä media olisi voinut tehdä toisin tai paremmin?
Onko Journalistiliitto järjestänyt terrorismista uutisointiin liittyvää koulutusta?
Onko liitolla erityisiä ohjeita terrorismista uutisointiin?
Onko liiton tiedossa tällaisia ohjeita suomalaisessa mediakentässä?
Miten viestintäpolitiikka vaikuttaa terrorismista uutisointiin?
Onko organisaatiossasi tutustuttu kansainvälisiin käytäntöihin tai ohjeisiin terrorismista uutisointiin?
Miten toimii organisaatiosi yhteistyö viranomaisten kanssa terrorismiin liittyvissä tapauksissa?

Liite 3: Haastattelurunko (Sumiala)

Millainen mediatapahtuma terrori-isku on?
Miksi terrorismista uutisointia ei voi lopettaa?
Miten media voisi minimoida terroristien tavoitteiden toteutumisen?
Millaisia ongelmia liittyy terrorismin tunnistamiseen?
Mikä on tekijän taustan vaikutus iskun käsittelyyn mediassa?
Millaisia eettisiä ongelmia terrorismista uutisointiin liittyy?
Miten viestintäpolitiikka vaikuttaa terrorismista uutisointiin?
Voiko (länsimainen) media uutisoida terrorismista objektiivisesti?
Mitä median pitäisi mielestäsi huomioida paremmin uutisoidessaan terrorismista?
Miksi ihmiset pelkäävät terrorismia?
Miten media voisi suhteuttaa terrorismia ja sitä kautta lievittää pelkoa`?
Millä tasolla terrorismista uutisointi mielestäsi Suomessa on?
Miten suomalainen media selvisi Turun puukotusiskun uutisoinnista?
Mitä media olisi voinut tehdä toisin tai paremmin?